

Većina američkih predsjednika za svoje prvo putovanje u inostranstvo izabrala je Meksiko ili Kanadu. Donald Tramp je dokazao u prva četiri mjeseca da nije standardni šef države. Umjesto da krene sigurnim diplomatskim putevima, aktuelni čelnik Sjedinjenih Američkih Država odlučio je da ode na devetodnevnu turneju po Bliskom istoku i Evropi.

Predsjednik Tramp je htio da dokaže kako je njegov zahtjev America first, odnosno da SAD budu na prvom mjestu, kompatibilan sa vodećom ulogom te države u svijetu. Koreografija putovanja je bila pametno koncipirana i ono je bilo nedjeljama pripremano: iz Rijada se, što je istorijski jedinstveno, putovalo direktno u Jerusolim. Iz Svete zemlje je ruta dalje vodila u Vatikan i našla svoj kraj među prijateljima i partnerima u Briselu i sicilijanskoj Taormini.

Boreći se kod kuće oko predloženog budžeta, zdravstva, otpuštanja šefa Federalnog istražog biroa (FBI), istrage o vezama sa Rusijom, Tramp se nadao da će pridobiti javnost na globalnom nivou koja je skeptična u vezi njegove politike koju uveliko smatraju protekcionističkom, antiglobalizacijskom, čak i izolacionističkom. Bilo je to putovanje koje je predsjedniku SAD pružalo šansu da zablista na svjetskoj pozornici - kao državnik koji impresionira, inspiriše i svugdje biva poštovan. Ali koji prije svega prati jedan cilj: očuvati interese SAD i obraniti ih.

Trampovi ljudi za odnose s javnošću i savjetnici su se nadmašivali u superlativima kako bi opisali svoje uspjehe. No, Trampovi pokušaji da izgradi odnose sa liderima ključnih država saveznika izgleda da su dali osrednje rezultate.

U stvari, komentari u središnjoj evropskoj štampi kazuju kako je gorka istina da iza lijepih slika i velikih najava ima malo sadržajnog. Kakva je namjera da bude proveden dogovor iz Rijada za ukidanje izvora finansiranja ekstremista i njihovih pomagača? Koliko je konkretan plan za mir na Bliskom istoku?

Još gore, putovanje je po Dojče veleu više demonstriralo u kolikoj mjeri se Tramp oslanja na transakcijsku spoljnu politiku. Politiku koja je obilježena nadmetnjem interesa s opasnim posljedicama.

Kako bi naišao na odjek u Saudijskoj Arabiji i Izraelu, Tramp je tokom putovanja neprestano kritikovao Iran. No, njegove prijetnje teško da bi mogle značiti da će SAD doista prekinuti Sporazum o iranskom nuklearnom programu s Teheranom koji je sklopilo više partnera. Konfrontacijska retorika Trampa bi, međutim, mogla dovesti do novog nasilja između šiita i sunita u toj regiji.

Američki saveznici u Evropi su užasnuto i bespomoćno posmatrali Trampovu bliskoistočnu predstavu. Onda je Tramp čim je stigao u sjedište Evropske unije – Brisel, 25. maja uletio u probleme. Nada Evropljana da bi Trampa mogli u ličnim razgovorima da uvjere u zajedničke vrijednosti i inicijative koje su dogovorene za vrijeme njegovog prethodnika Obame su - iščezle.

Dva predstavnika Evropske unije, predsjednici Savjeta EU Donald Tusk i Komisije Žan Klod Juncker, imali su u Trampu teškog posjetioca.

EU nije bilo ko, već ekonomski najmoćniji blok u svijetu. No, ranije je Tramp izjavljivao da je izlazak Velike Britanije iz EU „sjajan“, a samu Uniju smatra samo za „vozilo“ kojim upravljaju njemački interesi.

Zabrinjava što Donald Tramp reprezentuje državu koja je najtješnje povezana sa EU.

Tusk je poslije svojih razgovora sa Trampom – i u njegovom odsustvu – rekao novinarima da postoje velike razlike u mišljenjima o raznim pitanjima, ali je pokušao da svoje planove podigne na viši nivo. Rekao je da je u ovom trenutku najvažniji zadatak „učvršćenje čitavog slobodnog svijeta“, da bi se „spriječio postzapadni svjetski poredak“.

DW ocjenjuje da je Tusk u pravu. Ukoliko se dosadašnji saveznici raziđu, prepustiće prostor

drugima, na primjer, Narodnoj Republici Kini i Rusiji. A to ne može biti u interesu ni Evropljana ni Amerikanaca...

Na dvodnevnom samitu sedam industrijski najrazvijenijih zemalja Zapada (G7) se pokazala razlika u mišljenjima između Trampa na jednoj i ostalih lidera industrijski najrazvijenijih zemalja svijeta na drugoj strani. Tramp je u Taormini razgovore de facto torpedovao i kod mnogih pitanja ostao nepopustljiv.

Glavni kamen spoticanja je bio Sporazum o klimi. Diskusija oko toga je prošla veoma nezadovoljavajuće, zaključila je njemačka kancelarka Angela Merkel odmah poslije završetka samita G7. Pritom je Merkel prije svega imala u vidu Trampovo protivljenje Pariskom sporazumu o klimatskim promjenama. Iako su Njemačka, Kanada, Italija, Francuska, Japan i Velika Britanija bile složne da se treba pridržavati zadatih ciljeva Sporazuma o klimi, Tramp nije htio da se složi sa liderima šest zemalja.

Ovaj Trampov stav je na samitu shvaćen kao blokada. „Ovde je došlo do situacije - šest prema jedan“, rekla je njemačka kancelarka.

Na samitu je razgovarano i o drugim temama kod kojih je Tramp takođe izrazio svoj tvrdi stav, koji je velikim dijelom protivan stavu ostalih članica G7. Tako je do neslaganja došlo i kad je u pitanju slobodna trgovina. Tramp je Njemačkoj prebacio da previše izvozi u SAD, a premalo uvozi, pogotovo automobila.

Merkel je rekla da je o temi trgovine došlo do žestokih rasprava sa predsjednikom SAD. No, na kraju su se stavovi o trgovini približili, a uzavrela atmosfera smirila.

U Briselu je novi predsjednik SAD prema mnogim NATO partnerima bio osoran sa svojom grubom kritikom zbog njihovih izdataka u obrambene svrhe.

Tramp se ponašao na sastanku na vrhu NATO kao diplomatski neotesanko ili slon u staklarskoj radnji, primijetio je DW. Zakasnio je. Gurnuo je crnogorskog premijera u stranu kako bi stao u prvi red. Koristio je ceremoniju planiranu kao kratki svečani pozdravni govor za višeminutni

napad na saveznike. Provocirao je i izazivao. Mnogi šefovi država i vlada bili su šokirani.

Zabrinjavajuće je to što se američki predsjednik nije, kao svi njegovi prethodnici, izričito izjasnio za solidarnost u Alijansi i podršku saveznicima u slučaju ratne opasnosti. Da li on ipak smatra da je NATO nepotreban, upitali su mnogi izvještači? Mogu li saveznici na istoku zaista da se pouzdaju u to da će im SAD pomoći u slučaju ruskog napada?

Sumnje u ozbiljnost SAD kao najvažnije zaštitničke sile poljuljale bi čitavu Alijansu. Tramp doprinosi destabilizaciji Saveza. Njegova gledišta po pitanju Rusije nakon sastanka NATO u Briselu i dalje su nejasna. Nakon ovog mini-samita u Briselu nameće se pitanje: kako se dalje ophoditi prema populisti iz Bijele kuće?

Na radnom nivou u Sjevernoatlantskom savezu, na to pitanje je pronađen odgovor: jednostavno ignorisati. NATO u praksi i dalje sprovodi svoje zaključke i to uz pomoć američkih službenika i diplomata u Briselu.

No, za kancelarku Merkel su, poslije svega, vremena u kojima „smo se mogli osloniti na druge“ stvar prošlosti. Zato je kao gošća kongresa Hrišćansko-socijalna unija (CSU) u Minhenu poslala jasnu poruku: „Vremena u kojima smo mogli da se u potpunosti pouzdamo u druge, dijelom su prošla [...] Mi Evropljani moramo zaista uzeti svoju sudbinu u svoje ruke.“

Njemačke novine su bile ljuće. Flensburger tageblat je komentarisao: „Evropljani su ovaj put pustili da bukvalno budu pregaženi. Američki predsjednik je, ne osvrćući se na to ko je prijatelj a ko neprijatelj, izgazio dosadašnje odnose a partnere u razgovorima tretirao kao statiste za svoje nastupe. To neće ostati tako. Kako EU, tako i NATO i G7 sada znaju s kim imaju posla, kao i da narednih godina od Vašingtona ništa neće moći da se očekuje. Evropa i države poput Japana, Kanade i Kine će se zblížiti. Ukoliko Tramp misli da je uspio u onome što je htio – vara se. Izgubio je – saveznike, dugogodišnje prijatelje i mogućnost da pravi koalicije koje bi koristile i SAD.“

Algemajne cajtung je kontaktovao: „Sad je dosta. Evropljani su se već dovoljno dugo bavili pitanjem kako je novi čovjek u Bijeloj kući uopšte mogao tamo da dospije. Krajnje je vrijeme da Zapad i prije svega zemlje EU, pritisnu dugme 'reset' i nanovo srede svoje međusobne odnose kao i odnos sa SAD. Posljednji dani su to jasno pokazali (...) Utoliko NATO i samit G7 mogu da

markiraju kraj dosadašnjeg partnerstva – a za Evropu je to istovremeno novi start".

No, sve to ne znači odmak Angele Merkel od SAD.

Drugi sagovornici DW smatraju da je ovo posljednji trenutak da se Evropa vojno osloni na sebe, ali da tu ima još mnogo posla.

Postavlja se pitanje: da li je Evropa u pogledu odbrambene i bezbjednosne politike kadra da opstaje bez pomoći SAD?

Nik Vitni iz Evropskog savjeta za međunarodne odnose smatra da je sada odlična prilika da Evropa to učini. Po njemu, Evropa je sada stiješnjena između prijetnji Trampove administracije i Rusije. Olakšavajuća okolnost je što u Francuskoj, poslije izbora Emanuela Makrona, stoluje predsjednik koji uz Merkelovu može biti pokretač novog evropskog samopouzdanja.

Kada su evropske države pokušale da 2011. preuzmu inicijativu u udarima na Libiju, brzo se ispostavilo da intervencija mora da preraste u intervenciju NATO, jer Evropljani nisu imali dovoljne obavještajne resurse pa čak da im se dešava da ostanu bez municije. Odgovor je bila američka podrška.

Otuda Sven Biskop iz belgijskog Kraljevskog instituta za međunarodne odnose smatra da jedina šansa Evrope leži u saradnji u oblasti izdataka i investicija u odbranu. Uz politiku Vašingtona koju Biskop naziva Trump first, prioriteti SAD će se možda podudarati sa evropskim, a možda i neće. Zato, zaključuje: Evropa treba da krene putem Europe first.

Milan BOŠKOVIĆ